

Список використаної літератури:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
3. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 2.06.2011 № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення доступу до безоплатної правничої допомоги та підвищення якості її надання: проєкт Закону України від 19.02.2021 №5107. URL: <https://cutt.ly/2YPRoVZ> (дата звернення: 09.12.2021).

Васильків Валентина Ігорівна,

аспірант кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – д.ю.н., професор Голубєва Н.Ю.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗУМНИХ СТРОКІВ ДЛЯ РОЗГЛЯДУ СПРАВ ПРО ЗАХИСТ ЧЕСТІ, ГІДНОСТІ ТА ДІЛОВОЇ РЕПУТАЦІЇ ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ

Одним із прикладів розвиненого демократичного суспільства є існування права кожної людини на свободу вираження поглядів, тобто право одержувати і передавати інформацію без втручання органів державної влади і незалежно від кордонів, яке гарантується Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Разом з цим свобода вираження поглядів пов'язана з певними обов'язками та відповідальністю і повинна бути обмеженою в інтересах національної безпеки та, крім іншого, для захисту репутації[1]. Проте, не зважаючи на це, однією з основних проблем сьогодення є гіперболізація поняття свободи слова та збільшення безпідставних, необґрунтованих, образливих висловлювань, надмірної критики. Так, загострення соціальних, економічних проблем у суспільстві і,

як наслідок, підвищений рівень агресивності є причиною використання інвективної лексики як способу образи честі та гідності фізичної особи.

Існування та стрімкий розвиток інформаційних технологій надає кожній людині, користувачу Інтернету, можливість швидкого поширення інформації будь-якого змісту та серед необмеженої кількості людей. Негативним проявом такої можливості є неперевіреність поширюваної інформації та її недостовірність, що часто трапляється. Так, можливість швидкого реагування на поширення такої інформації та застосування превентивних засобів захисту права та досудових засобів вирішення спору може сприяти вирішенню ситуації без звернення до суду, проте аналіз судової практики свідчить про існування випадків порушення права на повагу честі та гідності фізичної особи та відповідно звернення до суду за їхнім захистом.

Цифровізація все більшої кількості сфер сучасного суспільства певним чином все більше стосується і судової системи також, і як наслідок повинна стосуватися судового захисту честі та гідності фізичної особи. Так, ст.32 Конституції України кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації[2]. Крім цього, Цивільним кодексом України також гарантується право на захист особистих немайнових прав, в тому числі, права на повагу честі та гідності фізичної особи та право на недоторканність ділової репутації.

Під час розгляду та вирішення кожної справи у суді, повинні існувати гарантії які б забезпечували ефективність правосуддя, серед яких важливою є гарантія розгляду справи у розумні строки. Так, особливість такої гарантії під час розгляду справ про захист честі та гідності фізичної особи полягає не лише у захисті від затягування судової процедури, а також зумовлена

окремими характеристиками даної категорії справ. Особливість справ про захист честі та гідності фізичної особи полягає в тому, що порушення стосується тих категорій, які визначені Конституцією України як такі, що становлять найвищу соціальну цінність. Окрім цього, враховуючи те, що законодавчого визначення понять честі та гідності фізичної особи не існує, варто зазначити що для розуміння даних категорій, згідно з Постановою Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи», з честю пов'язується позитивна соціальна оцінка особи в очах оточуючих, яка ґрунтується на відповідності її діянь загальноприйнятим уявленням про добро і зло, а під гідністю розуміється визнання цінності кожної фізичної особи як біопсихосоціальної цінності[3]. Тобто, порушення даного виду немайнових прав людини має вплив не лише на її становище в суспільстві, але й на власне самопочуття, шляхом впливу на її цінність.

Вищезазначені особливості зумовлюють необхідність розгляду справ про захист честі та гідності фізичної особи в розумні строки, оскільки швидкісне поширення недостовірної інформації, в тому числі в Інтернеті, якою в свою чергу відбувається порушення честі та гідності фізичної особи, зумовлює доведення такої інформації до якомога більшої кількості людей, а отже, пропорційно збільшується ризик понесення особою, щодо якої таку інформацію було поширено, страждань. Проте, розуміючи особливість порушеного права, необхідним є швидший розгляд справи задля уникнення ризиків збільшення понесеної шкоди особою, щодо якої було поширено недостовірну інформацію.

Варто зазначити, щодо необхідності розгляду справ про захист честі та гідності фізичної особи в найкоротші строки, в Україні від 25.10.2021 року зареєстровано Проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо порядку та строків розгляду справ у

спорах про захист честі, гідності та ділової репутації, зокрема під час виборчого процесу. Необхідно наголосити, що в обґрунтування необхідності прийняття даного законопроекту, серед іншого, автори наголошують, що аналіз предмету скарг до Європейського суду з прав людини, поданих проти України, свідчить про те, що переважна кількість скарг стосується надмірної (нерозумної) тривалості досудового слідства, судового розгляду чи виконання рішень національних судів та відсутності правових засобів для вирішення цієї проблеми на національному рівні[4]. Метою даного законопроекту є встановлення строку розгляду справи про захист честі, гідності та ділової репутації по суті не повинен перевищувати тридцяти днів з дня відкриття провадження у справі, а також встановлення строку розгляду справи про захист честі, гідності та ділової репутації по суті, якщо позивачем є кандидат на пост Президента, кандидат у народні депутати України, кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, старости, їх довірена особа під час виборчого процесу, член ініціативної групи під час референдуму, не повинен перевищувати двох днів з дня відкриття провадження у справі. Автори також пропонують встановити строк для розгляду апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції у спорі про захист честі, гідності та ділової репутації, зазначаючи, що вона має бути розглянута протягом тридцяти днів із дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції - протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про відкриття апеляційного провадження. Крім цього, авторами встановлюються певні виключення, а саме: якщо апеляційну скаргу подає під час виборчого процесу кандидат на пост Президента, кандидат у народні депутати України, кандидат у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, обласних, районних, міських, районних у містах, сільських, селищних рад, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, старости, їх довірена особа, член

ініціативної групи під час референдуму, розглядаються в строк, який не повинен перевищувати двох днів з дня відкриття провадження у справі.

Звісно, чи зможуть судді дотримуватися запропонованих авторами законопроекту строків, у зв'язку із завжди існуючим навантаженням, питання відкрите. Також як наслідок існування зазначених пропозицій, окремого дослідження потребує питання кореляції між встановленням спеціального строку розгляду справи про захист честі та гідності фізичної особи по суті для окремих категорій осіб та між існуванням ширших меж допустимої критики таких осіб, відносно пересічних громадян. Окрім цього, необхідно зазначити про позитивні характеристики такої ініціативи, оскільки вирішення таких категорій справ в найшвидші строки мінімізують наслідки поширеної негативної інформації про фізичну особу, а отже погіршення становища особи в суспільстві не відбудеться в такому обсязі, який можливий був у випадку тривалого розгляду справи.

Список використаної літератури:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Конституція України. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#n4263>
3. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи». Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09#Text
4. Проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо порядку та строків розгляду справ у спорах про захист честі, гідності та ділової репутації, зокрема під час виборчого процесу. Електронний ресурс. Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73071

Гончарук Анастасія Сергіївна,

аспірант кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник – д.ю.н., професор Андронов І.В.